

un masculí *barjau* existeix en parlars occitans moderns, i si en l'aspecte fonètic la identitat és quasi completa (per a la formació d'un femení així sobre aqueixa base masculina, veg. el que he dit en la nota 4), tampoc no hi ha dificultat seriosa a comprendre l'evolució del sentit, car el mot occità significa «babillard», i ell mateix, o almenys, *barjaire* «grand parleur, hâbleur, bavard, vantard»: ja hem vist que el nostre mot apareix primerament en escriptors rossellonesos i a Camprodon amb el sentit de 'dona beneïta, ximpla' (també a l'Alt Pallars, altra comarca veïna del límit occità): per a l'ull sobri i sever dels catalans —rossellonesos o d'on siguin, i potser sobretot aquells— la «vantardise», el caràcter *jaseur* dels marselesos i *bravaches* de la Camarga i de la Baixa Provença, havia d'aparèixer a través del prisma d'una presumptuosa però ingènua beneïteria (pensem en tots els matisos d'un mot nostre com *xerrameca*). Per sort en aquest cas el gran nombre dels representants d'aqueixa família lèxica i la perfecta coherència geogràfica i derivativa del conjunt que formen, ens lleven els escrúpols que sovint ens deixen les dades del *TdF* (sobretot quan veiem que Mistral té en compte una filiació diacrònica o etimològica, terreny laberíntic on sovint el desorienta la mateixa plèthora de les seves dades).

Però ací tots els components de la família lèxica vénen exemplificats en felibres del Baix Roine i poc més a l'Est (precisament la zona on Mistral va més a la segura). Cito directament els exemples, que alhora ens aclariran els matisos de sentit i formació i la riquesa del grup: *barjau* «babillard», «de medecins, de levandièiros [‘llevadores’] / *barjaus* coumo de bugadièiros», en el Marquès de Lafare-Alès (1791-1856), que era del Gard o de Vauclusa; *barjà* «bavarder, hâbler», «*barjan* pas tant quand s'agís d'aqueles afaires» en Castor Fabre (1727-1783), que era de Sommières, també prop de Nîmes, «lou tant *barjà* noun fai qu'estoupo», proverbí (amb *figura etymologica*), en Felix Gras i en J. Sicard; *barjarelo* «hableuse, vantarde», «*ateisàs-vous barjarelo!*», en Marius Bourrelly n. a Ais de Provença el 1820; *barjacàs* «grand bavard», «*lei barjacàs, lei bataiaire...*» en el mateix; *barjarié* «bavarderie, parlerie», «vès, dins sei *barjarié*, bessai que Ciceroun, / o lou grand Demoustèno, arien pres la leiçoun», en Joseph-Marius Diouloufet n. a Eguelles (B.-du-Rhône) el 1785 i † Vauclusa 1840; *barjo-mau* «personne mal-embouchée», usat també per F. Gras i títol d'un recull de *facéties* marseleses publicat per F. Peise l'any 1865; en fi Roumanille en persona, el fraternal paisà de Mistral, se serví de *barjeirasso* «vilaine babillarde» [una *barjaula* valga'ns Déu!]: «uno *barjeirasso* que parlarí cent ans senso escupi»; i de *barjo-fresco* «jaseur incessant» («*parlo, barjo-fresco!*», cf. el passatge de Rabelais «Monsieur le jaseur, Dieu vous guard de mal, tant vous avez la bouche fraische»).

En fi aquesta família de paraules es completa amb *barjiquejà* «jaser, babiller» (amb ex. del M. de Truchet), *barjarèl* que amb metàfora P. Gaussén aplica

al fressejar del zèfir («lou pichot zefire, enfant *barjarelo*»), *barjaco* i en el Var *barjasso* «personne bavarde», *barjacà* «jaboter, jacasser» («pople que *barjaco, patouio*», en Castil-Blaze, poeta nascut a Cavaillon [Vauclusa], 1784-1857), «de charlatan, de chin dansaire [‘gossos que ballen’], de *barjacaire*» en el setmanari *Dominique* que publicava a Nîmes el 1876 el felibre Louis Roumieux, que en altres obres seves va publicar versos d'on el *TdF* cita encara d'altres exs. dels mots *barjaire* i *barjacaire*; «es lou gai *barjadis*, / que de-longo seguís / la passiou amaisado» (F. Monteil), *barjado*, «jaserie, charrado» en A. Peyrol; i sobretot el substantiu primari *barjo* f. «loquacitè, jactance, hâblerie», amb *barjun* «bavarderie, babil» i *barjouïà* «jaser, bégayer, babiller». ^{6a} Es tracta doncs de gent de la zona que va des de Somieres (a la ratlla de l'Erau) fins al Var i fins a la Vauclusa, però amb el centre a Marsella i a la comarca de Mistral, la terra de *Malhana*, en el Baix Roine. No hi ha dades localitzades enlloc més, però és ben fàcil de concebre que d'allí passés directament al Rosselló i més ençà de l'Albera.

El cap de família ha de trobar-se naturalment en el verb *barjà* (6 exs. literaris, o proverbials i fraseològics en el *TdF*: «fai que *barjà*», «lou diable te *barje!*», etc.), d'on el postverbal *barjo* i els derivats noms d'agent *barjaire*, *barjarelo*, collectiu *barjadis*, abstracte *barjarié*, intensiu *barjacà*, etc.). I pel que fa a *barjau*, el sentit personal és més aviat secundari i el primitiu és, com ja veu Mistral, l'abstracte [-ALE quasi collectiu] «flux de paroles»: a l'home «barjau», personalitzant-ho, li diuen *tu es un barjau* 'ets una verborreal'.

Com veieren bé Spitzer (i Gerig, que ell cita) ⁷ es tracta del verb que, pròpiament, significa 'bregar el cànem', 'rompre'l i esmenussar-lo amb les bregadores'. El mot existeix en tot el territori gallo-romànic i català en formes provinents del germ. *BRIKAN* 'rompre', cat. *bregar*, literàriament, que popularment es pronuncia *bergar* i fins *bargar*, en català mateix. Ara bé es comprèn que el conreu del cànem tingui un vigor i popularitat indígena més gran en les valls humides dels Alps provençals i del Delfinat (depts. Drôme, Ardèche, Hautes-Alpes, i Nord i Est del Baixos-Alps), on *ga* es canvia regularment en *ja*; i que per tant la forma *barjà* s'hagi propagat a la Vauclusa i Baixa Provença eliminant-hi quasi del tot la forma de fonètica autòctona *bargå*, *bergå*, més semblant a la catalana.

O sigui que *barjo* 'xerrameca' és al mateix temps el mot que el *TdF* dóna per a 'bregadora' «broic, mâchoire ou couteau d'un brisoir de chanvre», la forma rodanesa, al costat de la qual arrengrera Mistral el llengd. i gc. *barjo*; que *barjau* té segons el *TdF* el sentit bàsic de «chènevottes, débris des tiges du chanvre ou du lin» (també anomenades *barjiho* i *joubargo*), forma flanquejada per la llengd. *bargal*, roetg. *bargual* i *barguil*, mentre que en el Llemosí, com cal esperar, reapareix la *j* amb la forma *barjal*; tots ells dialectes on no hi ha el fenomen estrictament provençal o rodanès del canvi de -l en -u. Altrament en el nostre